

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Ю.Є. Кирилов, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Останнім часом в світі зростає зацікавленість в безпечних продуктах харчування. Продукція сільського господарства, що отримана без застосування хімічних засобів, мінеральних добрив, шкідливих кормових добавок, це не лише збереження чистоти навколишнього середовища та відновлення родючості ґрунтів, а й здоров'я людей. Світовий попит на екологічно чисті продукти харчування має забезпечити продукція органічного виробництва.

Розвиток органічного виробництва сприяє покращенню здоров'я нації, розв'язанню низки екологічних проблем, забезпеченню продовольчої безпеки країни, покращує соціальний та економічний стан сільських територій. Дослідження проблем в сфері органічного виробництва аграрної продукції знайшли відображення у працях А. Антонєць, В. Артиша, Н. Зіновчук, М. Кобець, О. Корніцької, Є. Милованова, В. Рекуненка, Н. Сіренко, О. Скидана, П. Стецишина, О. Ходаківської та ін.

Ідея органічного виробництва (землеробства) полягає у повній відмові від застосування ГМО, антибіотиків, отрутохімікатів та мінеральних добрив. Це призводить до підвищення природної біологічної активності у ґрунті, відновлення балансу поживних речовин, підсилюються відновлювальні властивості, нормалізується робота живих організмів, відбувається приріст гумусу, і як результат – збільшення урожайності сільськогосподарських культур. Результатом органічного виробництва є екологічна безпечна продукція, вільна від ГМО та невластивих продуктам харчування хімічних елементів [1].

Згідно ухваленого Верховною Радою України, але не підписаного Президентом України (повернено на доопрацювання), Закону "Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини" від 18 вересня 2012 р. виробництво органічної продукції (сировини) – це виробнича діяльність (в тому числі з вирощування та переробки) осіб, що застосовують принципи, правила

та методи органічного виробництва на всіх етапах його виробництва (виращування, переробки) для отримання натурального (екологічно чистого) продукту, а також в процесі якої зберігаються та відновлюються природні ресурси [2].

Органічне сільське господарство – це сільськогосподарська система, що сприяє збереженню навколишнього середовища, соціально та економічно підтримує виробництво здорових продуктів харчування, волокна і т.п. Воно уникає використання хімічно синтезованих добрив, пестицидів, ветеринарних препаратів, при цьому активно використовує натуральні природні препарати з метою збільшення природної родючості ґрунтів, стійкості рослин і тварин до захворювань [3].

Світовий ринок органічних продуктів останніми роками демонструє стабільні та високі темпи росту. Під органічним виробництвом у світі зайнято 37 млн. га, з яких близько 33% розташовані в Австралії, 12% – в Аргентині і 5% – у США. Світовий обсяг ринку органічної продукції перевищує 60 млрд. дол. США. Україна також не залишається осторонь світових тенденцій і з кожним роком демонструє світовій спільноті стабільне зростання площ під органічними культурами та збільшення кількості їх виробників. Кількість господарств, які надають перевагу органічному виробництву, перевищила 160. Під органічне землеробство вони відвели близько 300 тисяч гектарів. В структурі посівних площ переважають зернові, бобові та олійні культури і в незначній кількості ягоди, овочі та фрукти.

Ринок органічної продукції розвивається доволі швидко. Минулого року він склав близько 6 млн євро загального споживання. Зростає попит на органічну продукцію в перш чергу у великих містах: Києві, Донецьку, Харкові, Дніпропетровську. В Україні органічна продукція реалізовується переважно шляхом: прямого продажу (продаж в господарствах, на місцевих ринках, у власних магазинах); реалізації переробним підприємствам (млин, олійня, молокозавод, виробникам соків); збуту в спеціалізовані магазини; реалізації через інтернет-магазини (Glossary, Гойда, Садеко); реалізації в торговельну мережу з традиційними продуктами харчування (супермаркети «Білла», «Метро», «Фуршет»); реалізації на зовнішні ринки.

Розвиток вітчизняного органічного виробництва є перспективним у майбутньому, оскільки становить лише 0,05% від загальноєвропейського рівня і відповідає 34 місцю серед 44 країн Європи, де розвивається органічне виробництво. До цього ж Україна

станом на початок 2011 р. посідає перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічних сільськогосподарських угідь, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових (49,4% загальної площі ріллі з органічним статусом), олійних (15,2%) і зернобобових культур (3,8%). На одного ж виробника органічної продукції в Україні припадає лише 1,9 тис. га при середньоєвропейському рівні у 36,1 га. Водночас, існують об'єктивні проблеми, які створюють перешкоди для розвитку вітчизняного органічного виробництва та потребують вирішення:

- відсутність законодавчої бази щодо органічного сільського господарства та сертифікації органічної продукції;

- відсутність державної підтримки на період переходу до органічного агровиробництва;

- нестача інвестиційних ресурсів;

- відсутність інституційної інфраструктури (сертифікаційних установ, асоціацій виробників органічної продукції та відповідної торговельної мережі); неможливість інтеграції в існуючі міжнародні структури для полегшення доступу на зовнішні ринки; брак інформаційно-консультаційного забезпечення та компетентних дорадчих служб);

- недосконалість вивчення економічного потенціалу органічного виробництва, факторів його реалізації, переваг та передумов тощо.

Для вирішення зазначених проблем необхідно: створити законодавчу та нормативну базу в сфері органічного виробництва, переробки та збуту; створити державний контролюючий орган, який має узгоджувати, контролювати та надавати консультаційні послуги виробникам та всім учасникам «органічного ринку»; розробити національні стандарти та єдину систему сертифікації екологічно чистої продукції, які мають бути узгоджені з міжнародними зразками; реалізовувати активну державну освітню політику щодо підвищення обізнаності населення про органічну продукцію, здоровий спосіб життя та популяризації екологічно чистого харчування; розробити відповідні кредитні програми та надати податкові пільги для розвитку органічного ринку та стимулювання всіх його операторів; розробити спеціальні освітні програми для підготовки висококваліфікованих фахівців в галузі вирощування, переробки та реалізації продукції.

Державна політика в сфері розвитку органічного виробництва має, перш за все, бути націлена на: встановлення цін на органічну продукцію з урахуванням забезпечення економічної ефективності виробництва та платоспроможного попиту населення України; розвиток каналів збуту; підвищення громадськості про переваги

органічної продукції; розвиток та налагодження систем організаційних структур ринку (біржі, торгові доми, аукціони, ярмарки, місцеві та оптові ринки, заклади роздрібної торгівлі тощо); прийняття національних стандартів щодо інспекції та сертифікації органічного виробництва в аграрному секторі; встановлення відповідальності суб'єктів господарювання за порушення правил виробництва, збирання, зберігання та транспортування органічної сільськогосподарської продукції; розширення каналів збуту продукції шляхом проведення спеціалізованих міжнародних і регіональних виставок та ярмарок, міжнародних конкурсів, рекламних заходів, розвиток системи прямого постачання від виробників до споживачів; розвиток системи інформаційного забезпечення.

Література

1. Органічне виробництво. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Lira.net. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF7HN00I.html
3. Милованов Є. В. Органічне сільське господарство: перспективи для України / Є. В. Милованов // Посібник українського хлібороба за 2009 р.: наук.-практ. зб. Ін-ту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. – Х., 2009. – С. 257.
4. Міжнародна федерація органічного сільського господарства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.org/>
5. Лунєєв Л. Органічні продукти: комерція чи здоров'я? / Л. Лунєєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.potrebitel.net.ua/print/2284>
6. Сіренко Н. М. Органічні продукти харчування у забезпеченні продовольчої безпеки України: стан та перспективи / Н. М. Сіренко, Т. О. Чайка // Економіка АПК. – 2012. – №1. – С. 43-48.
7. Антонєць А. С. Формування ринку екологічно безпечної продукції при органічному землеробстві / А. С. Антонєць, В. В. Писаренко, Т. В. Лук'яненко [та ін.] // Економіка АПК. – 2010. – № 12. – С. 75-79.
8. Артиш В. І. Організаційно-економічні передумови формування ринку екологічно чистої продукції / В. І. Артиш // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 117-120.
9. Офіційний сайт сертифікаційного органу «Органік стандарт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organicstandard.com.ua>

10. Гармашов В.В. До питання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні / В.В. Гармашов, О.В. Фомічова // Вісник аграрної науки – 2010. – №7. – С. 11-16.

11. Сокол Л.М. Екологічне (органічне) землеробство – складова сталого сільського господарства / Л. М. Сокол, Т. Р. Стефановська, Підліснюк В. В. // Екологічна безпека № 3-4. – 2008. – С. 102-109.

12. Федерація органічного руху України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic.com.ua>.